

STAROSTWO POWIATOWE W NOWYM MIEŚCIE LUBAWSKIM

Nowe Miasto Lubawskie, 2023-11-29

**Pan
Mieczysław Łydziański
Radny Rady Powiatu
w Nowym Mieście Lubawskim**

W odpowiedzi na Pana wniosek z dnia 23 listopada 2023 r., w sprawie podjęcia pilnych działań w celu poprawy jakości powietrza w terenie Nowego Miasta Lubawskiego i powiatu nowomiejskiego, uprzejmie informuję:

Problem ponadnormatywnego zanieczyszczenia powietrza, w szczególności pyłem drobnym i benzo(a)pirenem, w Nowym Mieście Lubawskim i miejscowościach ościennych występuje niestety od wielu lat. Jego głównym źródłem bezsprzecznie jest tzw. emisja niska, z rozproszonych palenisk domowych. Z kolei do tak wysoce negatywnego wpływu lokalnej niskiej emisji przyczynia się używanie niskiej jakości paliw wysokoemisyjnych, spalanie odpadów, stosowanie tradycyjnej, niewłaściwej techniki palenia w piecach, a dodatkowo niekorzystna topografia lokalna – położenie Nowego Miasta Lubawskiego i Kurzętnika w obniżeniu doliny Drwęcy. Rada Powiatu temat ten omawiała w przeszłości już kilkakrotnie, m.in. w związku z interpelacją radnej Pani Ewy Dembek, zgłoszoną podczas XLIII Sesji Rady Powiatu w dniu 22.02.2018 r. w sprawie jakości powietrza w powiecie nowomiejskim, czy też 19 stycznia 2022 r. gdy Komisja Rolnictwa Ochrony Środowiska i Przyrody Rady Powiatu omawiała projekty uchwał tzw. „antysmogowych” Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Z podobnym problemem boryka się prawie 450 tys. mieszkańców naszego województwa, gdyż wciąż dotyczy on w zasadzie wszystkich ośrodków miejskich i większych miejscowości.

Wskazanie działań naprawczych, których realizacja spowoduje poprawę jakości powietrza, co korzystnie wpłynie na zdrowie i życie mieszkańców, szczególnie uwzględniając grupę osób wrażliwych, to cel główny obowiązującego Programu ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej.

W tzw. strefie warmińsko-mazurskiej dotychczas obowiązywał Program ochrony powietrza uchwalony przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 26 maja 2020 roku uchwałą Nr XVI/280/20, który przygotowano właśnie ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 oraz poziomu docelowego rakotwórczego benzo(a)pirenu. Celem Programu było wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz określenie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza.

Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej została opracowana w związku z odnotowaniem w 2021 roku dalszego przekraczania normy jakości powietrza w zakresie benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. W aktualizacji skupiono się na działaniach naprawczych mających na celu wyeliminowanie lub co najmniej ograniczenie do poziomu docelowego przekroczeń benzo(a)pirenu. Obowiązujący dotychczas Program został uchylony, a aktualizacja Programu, przyjęta przez Sejmik 27 czerwca 2023 r. uchwałą Nr LI/772/23, objęła przegląd wskazanych działań naprawczych i ich ewentualną korektę w celu poprawy jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi (osiągnięcie poziomu docelowego B(a)P) oraz określiła działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenie, obejmujących w szczególności osoby starsze i dzieci.

Zaplanowane na podstawie zdiagnozowanych przyczyn działania do wykonania w perspektywie krótkoterminowej obejmują m.in.:

- koncentrację wsparcia, zmierzającego do wymiany kotłów i termomodernizacji budynków, zamieszkiwanych przez osoby ubogie, starsze (domy jednorodzinne i wielorodzinne, w tym komunalne, TBS i specjalnego przeznaczenia);
- zwiększenie dostępności i możliwości podłączenia budynków do ciepła sieciowego (na terenie miejskim);
- rozbudowę sieci gazowej na terenach, gdzie nie funkcjonuje sieć ciepłownicza. Gminne założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe powinny obecnie zawierać analizę możliwości rozbudowy sieci. Samorząd gminny może współpracować z dystrybutorami gazu w celu ułatwienia procedur realizacji inwestycji;
- zwiększenie dostępności wsparcia dla osób ubogich, starszych, w trudnej sytuacji życiowej;
- zaplanowanie instrumentów wsparcia nakierowanego na łagodzenie ekonomicznych skutków przeprowadzonej wymiany źródła ciepła (wyższych kosztów ich eksploatacji);
- maksymalne wykorzystanie dostępnych programów wsparcia działań prowadzących do ograniczenia emisji z indywidualnych systemów grzewczych, np. programy Czyste Powietrze, Ciepłe Mieszkanie, Mój Prąd itp.;
- ograniczenie wpływu sytuacji finansowej mieszkańców, ubóstwa energetycznego mieszkańców poprzez odpowiednie systemy wsparcia finansowego i pozafinansowego (organizacyjnego, technicznego, informacyjnego);
- zwiększenie kontroli ogrzewania, realizacji wskazanych działań antysmogowych i przeprowadzania wymian kotłów wobec mieszkańców, również poprzez kontrole przez straż gminną lub miejską w kontekście niedozwolonego spalania odpadów komunalnych;
- stałe prowadzenie termomodernizacji obiektów budowlanych, aby ograniczyć zużycie energii cieplnej, a tym samym zmniejszyć wielkości emisji benzo(a)pirenu,
- zwiększenie stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Istotnie pomocne byłyby także wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które stanowią akty prawa miejscowego zapisów, mających na celu obniżenie wielkości emisji, np. wymóg stosowania w nowych budynkach niskoemisyjnych technologii ogrzewania lub obowiązku podłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej na obszarach, gdzie jest ona dostępna. Warto również uwzględnić w nich odpowiednie kształtowanie i ochronę korytarzy przewietrzania na istniejących i projektowanych terenach zwartej zabudowy oraz obszarów zieleni na terenach miast. Korytarze zapewniają wymianę powietrza w obszarach gęstej zabudowy. Natomiast tereny zieleni, zwłaszcza wysokiej, służą poprawie jakości powietrza, pozwalają na odizolowanie źródeł zanieczyszczeń od terenów zamieszkałych i naturalne filtrowanie powietrza.

Konieczne jest przy tym prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych związanych z ochroną powietrza, mających na celu przede wszystkim:

- uświadamianie mieszkańcom zagrożenia dla zdrowia, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza,
- uświadamianie mieszkańcom wpływu spalania paliw niskiej jakości oraz odpadów na jakość powietrza,
- pokazywanie korzyści wynikających z indywidualnych wyborów związanych z dbałością o jakość powietrza,
- popularyzację systemów wsparcia mieszkańców w kwestiach zarówno pozyskiwania środków na realizację działań w sektorze komunalno-bytowym, jak i udzielania informacji o możliwościach podejmowania działań i ich pozytywnych konsekwencji.

Dodatkowo konieczne jest kontynuowanie projektu doradztwa energetycznego działającego w oparciu o sieć profesjonalnych doradców energetycznych. Projekt prowadzi Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie. Doradcy mogą udzielać bezpłatnego wsparcia doradczego oraz konsultacji w przygotowaniu, weryfikacji i wdrożeniu planów gospodarki niskoemisyjnej w gminach, projektach związanych z efektywnością energetyczną i wdrażaniem odnawialnych źródeł energii. Tworzenie sieci energetyków gminnych pozwala dotrzeć z doradztwem do większej ilości mieszkańców. Dzięki temu mieszkańcy gmin i miast mogą skorzystać z bezpłatnych porad w zakresie zmniejszenia zużycia energii, rozwoju rynku OZE i możliwości stosowania nowoczesnych rozwiązań, już na etapie budowy nowych obiektów, a także modernizowania istniejących, otrzymania wsparcia finansowego.

W sferze informacyjnej wskazane jest poszerzanie kanałów dostępności do informacji o aktualnym stanie jakości powietrza oraz tworzenie sieci monitoringu powietrza w miastach wraz z systemem ostrzegawczym dla ludności.

Realizacja Programu jest objęta monitoringiem. Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast oraz starostowie zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji działań naprawczych wskazanych w Programie ochrony powietrza oraz w Planie działań krótkoterminowych w danym roku za rok poprzedni i ich przekazywania w terminie do 15 lutego każdego roku Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Warmińsko-Mazurskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska.

Kontrola realizacji działań naprawczych prowadzona jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, zgodnie z corocznym założonym planem kontroli.

Wskazywane we wniosku Pana Radnego, potrzebne do wykonania działania, zostały więc już zdiagnozowane i ujęte nie tylko w przedstawionym zakresie, ale nawet w znacznie szerszej formie w obowiązującym Programie ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej. Działania te są już realizowane, aczkolwiek mając na uwadze bardzo niepokojącą sytuację w naszej okolicy, bezsprzecznie wymagają intensyfikacji.

Zdecydowana większość wskazanych przez Pana Radnego propozycji działań, jak również działań i celów Programu, jak zauważył Pan już przedstawiając temat na sesji Rady Powiatu, pozostaje poza możliwościami działania organów powiatowych i należy głównie do gmin. W zakresie powiatowym jest w zasadzie jedynie włączanie się do działań edukacyjnych i informacyjnych.

Starostwo Powiatowe prowadzi, w szczególności wśród młodzieży szkolnej, akcje edukacyjne w zakresie szkodliwości zanieczyszczenia powietrza, jego przyczyn i pożądanych działań.

Otrzymywane alerty i informacje o alarmie smogowym są niezwłocznie przekazywane mieszkańcom i innym jednostkom, publikowane na stronach internetowych i w mediach społecznościowych, zamieszczane na tablicach ogłoszeń i miejscach obsługi klientów na terenie urzędu. Wskazuję też, iż dla Nowego Miasta Lubawskiego alert o możliwym ryzyku wystąpienia przekroczenia poziomu docelowego substancji w powietrzu (benzo(a)pirenu) jest w zasadzie ciągły, przez okres całego roku.

Informuję, iż postulowane zajęcie się tematem przez Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego nastąpiło już wcześniej, na posiedzeniu 15 listopada 2023 r., niezwłocznie po opublikowaniu wyników raportu Polskiego Alarmu Smogowego, zawierającego wskazanie najbardziej zanieczyszczonych miejscowości w Polsce, w tym Nowego Miasta Lubawskiego, który został opracowany na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska za 2022 rok. Na posiedzeniu Zespołu przedyskutowano szeroko zarówno przyczyny tego stanu, jak i propozycje rozwiązań problemu i zakresu niezbędnych i możliwych do podjęcia działań. Szczególną uwagę zwrócono na niepokojącą, postępującą tendencję do usuwania przydrożnych drzew, ograniczania powierzchni skwerów, parków, miejsc odpoczynku i enklaw zielonych, przebudowy zieleni miejskiej w kierunku zieleni niskiej, wymagającej niższych nakładów na jej utrzymanie, pochopnego niejednokrotnie usuwania starodrzewu pod pretekstem zapewnienia bezpieczeństwa ludzi mienia, koncentrację zabudowy. Zauważono, że lokalnie rozwój sieci gazowej nie jest obecnie adekwatny do zapotrzebowania, zwłaszcza zważywszy na przedmiotową sytuację smogową. Zasadne byłoby wprowadzenie we wszystkich gminach dodatkowego, istotnego, wsparcia na pokrycie wkładu własnego we wnioskach o termomodernizację i wymianę kotłów, zwłaszcza dla osób starszych i w trudnej sytuacji ekonomicznej i życiowej. Rada Gminy wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie podczas ostatniej sesji w dniu 23 listopada 2023 r. odrzuciła przekazany od mieszkańców wniosek o wprowadzenie takiej pomocy. Inne gminy powiatu wsparcia takiego, udzielają, w wymiarze adekwatnym do swoich możliwości finansowych. We wszystkich urzędach gmin działają również puenty doradcze programu Czyste Powietrze. Wiedza o funkcjonowaniu tego typu programów jest wśród mieszkańców wystarczająca, czynnikiem limitującym postęp wymiany nieefektywnych źródeł ciepła jest głównie brak środków finansowych, a w pewnym stopniu także wykluczenie cyfrowe, gdyż korzystanie z zewnętrznych źródeł wsparcia z reguły wymaga składania wniosków i ich rozliczania w formie elektronicznej i bezgotówkowej. Niezbędne jest wzmoczenie kontroli w zakresie spalania odpadów, w tym szeroko dostępnych i popularnych na naszym terenie odpadów drewnopochodnych, np. meblowej płyty wiórowej, w paleniskach domowych.

Starania w kierunku poprawy jakości powietrza w Nowym Mieście Lubawskim, szczególnie pod kątem ochrony zdrowia mieszkańców szczególnie narażonych lub wrażliwych na oddziaływania szkodliwych substancji, będą kontynuowane. W szczególności do realizacji wskazanych przez Pana Radnego postulatów niezbędne będą tu jednak szersze działania gmin, zwłaszcza w zakresie dodatkowego wsparcia finansowego na wymianę źródeł ciepła, kontroli paliw spalanych w paleniskach domowych oraz zwiększania powierzchni terenów zielonych.

Andrzej Ochlak
Starosta Nowomiejski